

JAMIYATIMIZDA OILANING TUTGAN O’RNI VA UNING HUQUQIY ASOSINI MUSTAHKAMLASH BORASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR

Teshayeva Yulduz Hakim qizi

Buxoro davlat universiteti tarix fakulteti 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada oila tushunchasi, uning jamiyat hayotidagi roli va oilaning huquqiy asosi sifatida Prezidentimizning “2022-2026 yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida”gi farmonidan o’rin olgan masalalar xususida so’z yuritiladi.

Kalit so’zlar: oila, tarbiya, ta’lim, Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi, jamiyat, mahalla, millat, ijtimoiy qatlam, madaniyat, ayollar huquqi, gender tenglik.

Sharq mamlakatlarida oila qadimdan muqaddas maskan sifatida ulug’lab kelingan. Oila – nafaqat bir yurtning, balki umuminsoniyatning katta siyosati. Oila - bu kichik Vatan. Bashariyatning tirikligi, uzluksizligi – oiladan. Oilaning eng birlamchi va bevosita vazifasi, ma’naviyat tili bilan aytganda, muqaddas vazifasi – insoniyatning zanjirini sog’lom va iqtidorli avlodlar bilan ulab borishdan iboratdir. Bu – har bir millat, har bir davlat, har bir xalq zimmasidagi sharaflil vazifa.

Oila jamiyatning bir bo’lagi, shunday ekan, inson shaxsini shakillantirish oiladan boshlanadi. Oila murakkab ijtimoiy guruh bo’lib, biologik, ijtimoiy guruh munosabatlarining birlashuvi natijasida vujudga keladi. Inson axloqiy, ma’naviy va ruhiy qiyofasining poydevori oilada quriladi. Yosh avlod tarbiyasining izchil va tartibli amalga oshirilishida oila muhiti muhim rol o’ynaydi. Prezidentimizning “2022-2026 yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida”gi farmonidan o’rin olgan 71-maqsadda “Yangi O’zbekiston - ma’rifatli

jamiyat”²¹ konsepsiyasi ilgari suriladi. Buning uchun oila, ta’lim tashkilotlari va mahallalarda ma’naviy tarbiyaning uzviyligini ta’minlash kerakligi aytib o’tiladi. Ma’rifatli jamiyat – yuksak tarbiyali, ziyoli va ilmga chanqoq insonlar jamiyati demakdir. Bunday jamiyat qurishning asosida birinchi navbatda oila instituti muhim o’rin egallaydi.

Boy ilmiy-madaniy merosimiz, qadimiy urf-odat hamda an’analarimizdan ayonki, har qanday zamon va makonda ham oila biz uchun muqaddas qadriyat sanalgan. Binobarin, tarbiyaviy, ma’naviy-ma’rifiy, ruhiy-axloqiy, iqtisodiy-huquqiy munosabatlarga asoslangan ijtimoiy birlik hisoblanmish oila qanchalik mustahkam bo’lsa, jamiyat ham shunchalik barqaror taraqqiy etishini ajdodlarimiz juda yaxshi anglashgan. Shu bois ota-bobolarimiz oilaga juda katta e’tibor bilan qarashgan. Buyuk allomalarimiz Mahmud Koshg’ariy, Ahmad Yugnakiy, Kaykovusdan tortib Beruniy, Ibn Sino, Forobiy, Alisher Navoiy, Mirzo Ulug’bek va boshqalargacha o’z asarlarida oilaviy masalalar, xususan, oila a’zolari o’rtasidagi o’zaro munosabatlar, bola tarbiyasida ota-ona, bobo-buvining o’rni, komil va vatanparvar shaxsni yetishtirishda bu muhim ijtimoiy institutning rolga alohida ahamiyat berganlar. Yusuf Xos Xojib mashhur “Qutadg’u bilig” asarida bola tarbiyasi haqida to’xtalib shunday deb yozadi: “Farzand qanchalik bilimli, aqlli-hushli bo’lsa, ota-onaning yuzi shunchalik yorug’ bo’ladi”²². Yangi taraqqiyot strategiyasida aholini kitobxonlikka da’vat qilish va “Kitobsevar millat”²³ umummilliy g’oyasini amalga oshirish yetakchi maqsadlardan biri qilib belgilanganligining tub zamirida ham bilimga, ma’rifatga bo’lgan e’tibor yotadi.

O’zbek oilalarida farzand tarbiyasi uchun onaning roli birlamchidir. Islom dinining muqaddas kitobi sanalmish Qur’oni Karimda va hadislarimizda ham ayol – onani ulug’lash kerakligi haqida ko’plab ibratli ko’rsatmalar bor. Ularning hammasi ayol – onaning oilada tutgan o’rnidan kelib chiqib aytilgan, albatta. Negaki, dunyoga yangi

²¹ O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026 yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida”gi farmoni

²² Yusuf xos Xojib. “Qutadg’u bilig”. – Toshkent, “Yulduzcha”, 112-bet.

²³ O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026 yillarga mo’ljallangan Yangi O’zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to’g’risida”gi farmoni, 72-maqсад.

kelgan farzand uchun oila – ilk tarbiya maskani, shu muqaddas dargohning ma’naviy – axloqiy muhitini yaratuvchi mo’tabar zot esa onadir.

“Yangi O`zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham ayollarga munosib sharoit yaratish, ularning tashabbuslarini qo`llab-quvvatlash masalasini eng muhim yo`nalishlardan biri sifatida bejizga belgilanmadi.

Ushbu muhim vazifalar ijrosini tizimli tarzda har bir mahalla kesimida amalga oshirishni ta’minlash maqsadida 2022-yil 1-martda davlatimiz rahbari “Oila va xotin-qizlar davlat qo`mitasi”ni tashkil etish bo`yicha Farmonni imzoladilar. Qo`mita rahbari lavozimiga ayollarning muammolari, dardu-tashvishi bilan yaqindan tanish va ularni hal qilish bo`yicha katta tajribaga ega bo`lgan To`raqo`rg`on tumani hokimi Zulayho Baxriddinova Mahkamova tayinlandi.

“Buyuk ma’rifatparvar Abdurauf Fitrat: “Farzandlarimizni yaxshi xulq egalari qilib tarbiyalashimiz uchun avvalo, millat onalari tarbiya va ilm olishlari lozim”, deb yozgan edi. Bu da’vat bugun ham jamiyatning bosh vazifalaridan biri hisoblanadi” – deydi. Prezidentimiz 2022-yil 1-martdagi yig`ilishda so`zlagan nutqida. Bu fikrlarning tasdig`i o`laroq yig`ilishda ta’lim tizimida xotin-qizlar uchun yana bir qator keng imkoniyatlar berildi.

- yangi o`quv yilidan boshlab magistraturada o`qiyotgan qizlarning kontrakt pullari to`liq byudjetdan qoplab beriladi (23 ming nafar qizlarga 200 milliard so`m);
- har yili 50 nafar qizlar nufuzli xorijiy oliygozlarga bakalavr va 10 nafari magistraturaga yuboriladi;
- har bir viloyatda ehtiyojmand oila vakillari, ota yoki onasini yo`qotgan 150 nafar qizlarning (jami 2,1 ming nafar) ta’lim kontrakti mahalliy byudjetdan to`lab beriladi;
- yosh farzandi bor talaba-qizlarga masofaviy o`qishga sharoit yaratiladi;
- doktorantura yo`nalishida xotin-qizlar uchun har yili kamida 300 tadan maqsadli kvota ajratiladi.
- ayollarimiz ulushi past bo`lgan aniq fanlar, texnika va huquqshunoslik yo`nalishidagi OTMLlarda xotin-qiz talabalar ulushi hozirgi 24 foizdan 40 foizgacha etkaziladi. Buning uchun har yili xotin-qizlarning talaba bo`lishiga kvotaning kamida

50 foizi aniq fanlar, texnika va huquqshunoslik yo`nalishlari uchun maqsadli ajratiladi.

- yangi o`quv yilidan boshlab oliygoh, texnikum va kollejlarda o`qiyotgan qizlarga ta`lim kontraktlarini to`lash uchun, ilk marotaba, 7 yil muddatga foizsiz kredit berish joriy qilinadi.

Davlatimiz rahbari ta`biri bilan aytganda bunday imkoniyatlar hali bizning tariximizda bo`lmagan. Ta`lim tizimining barcha pog`onalarida o`qishga intilgan xotin-qizlarni qo`llab-quvvatlab, ularga sharoit yaratilyapti.

Xulosa qilib aytadigan bo`lsak, har bir oila ijtimoiy institut sifatida jamiyat oldida ma`lum bir vazifani bajaradi. Har bir oilaning o`ziga yarasha qadriyatlari va an`analari bo`lib u oilaning mustahkam va bardavom bo`lishini ta`minlaydi. Oilasiz jamiyat, jamiyatsiz xalq, xalqsiz davlat bo`lmaydi. Davlat va jamiyatimizning tinchligi va totuvligi oilalarimizning tinchligiga, halovatiga bog`liqdir. Shuning uchun ham biz oila muqaddas maskan ekanligini hech qachon unutmasligimiz, uning qadriyatlariga doim sodiq qolishimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli “2022-2026 yillarga mo`ljallangan Yangi O`zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to`g`risida”gi farmoni.
2. Yusuf xos Xojib. “Qutadg`u bilig”. – Toshkent, “Yulduzcha”.
3. www.prezident.uz
4. www.lex.uz
5. <https://forum.ziyouz.com>
6. <https://ziyonet.uz>